

HOOFDSTUK V.

George Müller: Begin van Christelijken arbeid.

Wij hebben nu uit George Müllers eigen woorden gehoord hoe God hem, den wilden jongeling, tot bekeering leidde, en hoe hij zich geroepen gevoelde om in Gods wijngaard te arbeiden. In het jaar 1829 kwam hij in Engeland aan, en begaf zich terstond naar die opleidingsschool waar de Commissie wilde dat hij zich zou laten bekwamen voor het werk onder de Joden waartoe zij hem hadden beroepen. Müller bracht eenige maanden lang in deze school door, en wijdde zich vooral aan het aanleeren van de Hebreuwsche taal, die hij noodig zou hebben in zijn arbeid aan Gods oud volk Israël. Hij werd echter zeer krank en moest zijn studiën staken, en tot herstel van zijn gezondheid naar een dorp aan de zee kust gaan. Hier werd hij dagelijks dieper ingeleid in de waarheid zooals die in Christus Jezus is. Hij begon Gods Woord en zijn eigen hart ernstiger te onderzoeken, en wat hem door Gods Geest werd duidelijk gemaakt, dat nam hij aan, en daarnaar richtte hij zijn leven in. Zoo werd hij ertoe geleid om gedurende dezen tijd van zwakheid en beproeving zekere beginselen neer

te leggen voor zijn dagelijksch gedrag, en van die beginselen week hij nooit af.

Een van die beginselen was dit: *alles, zelfs het geringste, tot God in het gebed te brengen*. Gedurende zijn krankheid bad hij God geduriglijk om den geneesheer te leiden, en elke dosis medicijn werd vergezeld van de bede dat God genadiglijk het gebruik ervan wilde zegenen aan zijn herstel, en hem in staat stellen om geduldig Gods tijd af te wachten. Allengs begon hij te gevoelen dat, als hij het ware geloof bezat, hij niet van eenig mensch raad of hulp moest vragen, maar van God alleen. In plaats van te vertrouwen op een arm van vleesch, leerde hij zijn vertrouwen op God en op God alleen stellen.

Een ander beginsel dat Müller voor zijn leven neerlegde was dit: *de Heilige Schrift alleen te nemen als zijn maatstaf in geestelijke dingen*. Müller zegt: „Het Woord van God, zooals door den Geest van God verklaard, is alleen gezaghebbend voor den christen. De Heilige Geest alleen kan de Schrift duidelijk maken. De Heer gaf mij genade om deze zaak tot den toets van de ervaring te brengen. Ik legde toen alle commentaren en bijna elk ander boek opzij, en legde mij slechts toe op het lezen en bestudeeren van den Bijbel. Op den eersten den besten avond dat ik dit deed leerde ik binnen weinige uren meer dan ik vroeger in vele maanden had geleerd”.

Nog een derde beginsel dat Müller nu op zijn christelijk leven begon toe te passen was: *geen vast salaris te trekken, maar enkel op den Heer voor het dagelijksch brood te vertrouwen*. Toen Müller nog op de studie-banken van de opleidingsschool zat, noemde een mede-student den naam van een zekeren heer Groves, die zijn bezigheid, met een vast inkomen van £ 1500 per jaar had opgegeven, om met zijn familie naar het verre Perzië te gaan, en aldaar *zonder salaris* te arbeiden. Dit geval maakte op Müller grooten indruk, en hij kon het niet vergeten. Al meer en meer werd het hem duidelijk dat dit de geloofsweg was — den Heer alleen van dag tot dag voor al het noodige te vertrouwen. Niet lang daarna besloot hij af te zien van zijn geregelde bezoldiging, waarvoor hij aan zijn vrienden redenen opnoemde die hij in de Schrift meende te vinden. Van dien dag af tot op den dag zijns dood bleef Müller aan dit beginsel getrouw.

Een andere zaak die aan Müller duidelijk werd, toen hij nog maar een jonge man van 25 jaren oud was, was dit: *dat het niet volgens de Schrift was om op anderen te wachten om hem naar zijn arbeidsveld uit te zenden*. Barnabas en Saulus, zoo redeneerde hij, werden naar de heidenen uitgezonden door den Heiligen Geest, vóórdat de Kerk van Antiochië er iets aan had gedaan. Zoo gevoelde ook hij dat God hem riep om onder de Joden te arbeiden, en hij wilde nu

niet langer wachten op een aanstelling door de Commissie. Hij begon terstond onder de Joden in Londen te werken: hij deelde onder hen tractaatjes uit, en verklaarde zich gewillig om aan iedereen die het verlangde den weg der zaligheid duidelijk te maken. Hij zocht hen in hun vergaderplaatsen op, las dagelijks met hen de Schrift, en opende voor hun kinderen een zondagsschool. Spoedig deed zich de vraag aan hem voor of hij nu nog in verband moest blijven met de Commissie die hem uit Duitschland had ontboden. Hij maakte het aan die Commissie duidelijk dat hij alleen onder zekere voorwaarden met haar kon blijven samenwerken. Zij moesten hem toelaten om zonder salaris te arbeiden, en om slechts dáár te arbeiden waar hem de Heer het gebod. Maar de Commissie kon natuurlijk niet aan deze voorwaarden voldoen, en zij antwoordden Müller dat zij het niet raadzaam achtten om personen te employeeren die zich niet geheel aan hun leiding en bestier wilden onderwerpen. Zoo eindigde de verbinding tusschen Müller en het Genootschap.

Wat wij tot nog toe van Müller hebben vernomen doet ons al dadelijk zien dat wij met een merkwaardigen man te doen hebben. Denk aan een jongen man die tot op zijn twintigste jaar alleen de zonde en de wereld diende, en die na zijn bekeering zoo snel in de genade opwies, dat hij in zijn vijf-en-twintigste jaar weigerde om een vast salaris tot zijn onderhoud

te trekken. Müller was een tweede Apollos, „machtig zijnde in de Schriften”; hij was een man des gebeds; hij was een man des arbeids. Reeds vroeg in zijn christelijk leven had hij de rust des geloofs bereikt, die vaak beschouwd wordt als het doel van vergevorderde christenen alleen. Hij was een man van beslist karakter: wat hem eenmaal uit het onderzoek van Gods Woord en het gebed klaar en duidelijk werd, daaraan hield hij zich met een kinderlijk geloof en met onbewegelijke standvastigheid. Het zal moeilijk zijn om in de rij van hedendaagsche voortreffelijke christenen een enkelen te vinden, bij wien het karakter zoo vroeg tot rijpheid is gekomen. Het is niet juist noodig dat wij alles goedkeuren wat wij in het gedrag van Müller zien. Wij mogen ook niet tot de gevolgtrekking komen dat elke christen leven en handelen moet zooals George Müller dat deed. Maar dit is zeker, dat in hem Gods genade een machtig werk deed, en dat de eenvoud, de oprechtheid en het geloof die zich in hem openbaarden, een geweldigen invloed ten goede op de Kerk van Christus hebben uitgeoefend.

In het jaar 1830 trad Müller in het huwelijk met Miss Groves, een zuster van den man die zonder salaris naar Perzië was gegaan. Veertig jaren lang mochten deze twee gelukkig met elkander samen leven. Nooit kwam er de kleinste wolk om het huwelijksleven te verdonkeren. De liefde wies van den eersten dag af aan, en daarmede ook het wederzijdsche ver-

trouwen in elkander. Zij dachten over alle dingen zoo geheel eens. Zij besloten, bij voorbeeld, om van den aanvang van hun gehuwd leven de zelfverloochening te beoefenen. Het geringe dat zij hadden verkochten zij, om, in gehoorzaamheid aan het bevel van Luk. 12 : 33, de opbrengst aan de armen te geven. Voortaan besloten zij om zich alleen schatten in den hemel te vergaderen. Bij dit besluit zijn zij getrouw gebleven, en toen George Müller, na een leven van onverpoosden arbeid, in zijn 93ste jaar ontsliep, werd de waarde van zijn gansche aardse bezitting begroot op £ 160. De man stierf zooals hij geleefd had „als niets hebbende en nochtans alles bezittende”.

Twee jaren na zijn huwelijk werd George Müller door den Heer naar Bristol geleid, waar hij het overige van zijn lang leven zou doorbrengen. In samenwerking met een godvruchtigen broeder, den heer Henry Craik, begonnen zij een arbeid in de Bethesda Kapel, waar de Heer hun werk zegende tot de bekeering van verscheidenen. Hier bereidde God zijn dienstknecht ook voor tot het aanvaarden van zijn levenstaak — de verpleging van arme weeskinderen. Sedert geruimen tijd reeds was Müller bezig geweest om het leven en de werkzaamheden van zijn landgenoot Pastor Francke te bestudeeren. Francke, die ongeveer 100 jaren vroeger had geleefd, was de stichter geweest van groote weeshuizen te Halle, in Duitschland. Deze weeshuizen bestaan heden

nog, en doen nog steeds een gezegend werk. Nadenkende over het groote werk van Francke, werd Müller ertoe geleid te vragen of het niet mogelijk de wil van God was dat hij voor de arme havelooze kinderen rondom hem te Bristol iets van soortgelijken aard moest doen. Hij besloot om elken ochtend om 8 uur de straat-kinderen rondom zich te vergaderen, hun een stuk broods voor hun ontbijt te geven, en hen dan een weinig te onderrichten in den Bijbel. Op deze wijze begon hij aan een 30 of 40 stuks voedsel te verschaffen, en hij vertrouwde dat de Heer, die hem dezen arbeid had aangewezen, hem ook de noodige middelen zou ter hand stellen. In overleg met den heer Craik huurde hij, voor een zeer geringe som, een lokaal waar hij 100 kinderen kon verzamelen. Uit dit geringe begin groeide het ontzaglijke werk dat in latere jaren door Müller in Bristol werd gedaan in het belang van de weezen.

Maar de tijd was gekomen dat het werk op behoorlijken voet moest worden ingericht. Een samenkomst van vrienden en belangstellenden werd belegd, en Müller legde aan die samenkomst zijn plan voor om een weeshuis op te richten. Hij vroeg om de noodige gebouwen, om £ 1000 in geld, en om geschikte helpers om over het werk aan het weeshuis opzicht te nemen. Hij vroeg niet om een collecte, maar enkel dat de vrienden de zaak ernstig en biddend zouden overwegen. Het is waardig aangeteekend

te worden dat de eerste gaven voor deze nieuwe onderneming waren één shilling in geld en een groote kleerenkast. Ook boden zich een broeder en zuster als helpers aan, openbarende in hun brief juist dien geest dien Müller verlangde. Zij schreven:

„Wij bieden ons aan voor den dienst van het voorgestelde Weeshuis, indien gij van oordeel zijt dat wij ervoor bekwaam zijn. Wij zijn gereed al ons ameublement op te geven tot gebruik in dat huis. Ook zijn wij gewillig ons werk te doen zonder salaris, in het geloof dat, als het de wil van God is dat wij voor Hem zullen arbeiden, Hij ook in al onze nooddrift zal voorzien”.

Zoo zond God de benoodigde hulp. Ook aan geld ontbrak het niet. Het is merkwaardig dat een van de eersten om bij te dragen een arme vrouw was, die met naaldwerk zichzelve onderhield. Zij bracht de verbazende som van £ 100, een bedrag dat zij zich had uitgespaard door jaren van arbeid, en opzij had gezet voor haar ouden dag. God bewoog haar om dit bedrag voor het werk onder de weezen te geven, en het bleek andermaal dat God niet de wijzen en machtigen en edelen gebruikt, maar dat Hij het zwakke der wereld uitkiest, opdat geen vleesch zou roemen voor Hem.

De dag brak aan dat het weeshuis geopend zou worden. De gebouwen, de meubelen, het voedsel, de arbeiders en arbeidsters waren daar: alles was

klaar om de weezen te ontvangen. Maar de weezen zelf, waar waren zij? Op den bepaalden dag was er geen enkele wees! Wat een teleurstelling! Alle dingen bereid, maar de genoodigden ontbreken! Müller begon zich af te vragen wat daarvan de reden zou kunnen zijn, en terstond viel het hem bij. Hij had God nooit gebeden om ook de weezen te zenden, en daarom waren zij er niet. Hij keerde beschaamd naar huis, beleed zijn verzuim, en ziet, reeds den volgenden dag kwam het eerste aanzoek om toelating, en binnen weinige maanden was het eerste gebouw vol. Zeven maanden nadat het eerste huis geopend werd, was ook het tweede in gereedheid, en in elk van beide was er weldra een aantal van 30 weezen.

Müller had aan zijn vrienden gezegd dat hij £ 1000 noodig had. Toen hij dit bedrag noemde, was hij er zoo volkomen zeker van dat hij het zou ontvangen, alsof God hem dat met eigen mond beloofd had. Hij rekende die som als reeds in zijn bezit, en dankte God er meermalen voor. Hij verlangde echter om het geheele bedrag in bezit te hebben voordat hij andermaal aan zijn vrienden verslag van het werk deed. Om dat te verkrijgen begaf hij zich opnieuw aan het gebed, en eindelijk, nadat hij, zooals hij ons zelf verhaalt, 13 maanden en tien dagen erom had gebeden, was het geheele bedrag in handen. Binnen twee jaren na de opening van het eerste weeshuis stonden er drie huizen —

twee voor meisjes en één voor jongens — en in die drie huizen werden 81 verweesde kinderen verpleegd. Op de Zondagsschool werden 320 kinderen onderwezen, en op de dagschool 350.

Hoe werd voor al deze werkzaamheden voorziening gemaakt? Door het gebed alleen. Eerst baden Muller en zijn vrouw en Craik alleen samen, maar weldra gevoelden zij dat zij nog meer tot den bidkring konden toelaten. Zij riepen derhalve alle medewerkers bijeen. Het was een tijd van grooten nood. Zij hadden het noodige niet om het werk voort te zetten, en het was tegen de beginselen van het werk om schuld te maken. Müller legde de geheele zaak aan zijn geliefde medewerkers bloot. Zij moesten zich aan deze drie beginselen houden: niets van een mensch te begeren, maar alleen van God; geen schuld aan te gaan; maar tegelijkertijd de kinderen geen gebrek te laten lijden. Men begaf zich tot het gebed, en God eerde hun geloof en zond al wat zij noodig hadden. De weezen wisten het nooit als er schaarschte heerschte in het huis: zij ontvingen elken dag hun bescheiden deel. En toch was er nooit hongersnood in de inrichting; de voorraad mocht gering zijn, slechts genoeg voor een enkelen dag, maar telkens, toen de nood op zijn hoogste was, was er meel in de kruik en olie in de flesch. In sommige gevallen moesten de medewerkers door hun eigen offervaardigheid in den nood helpen voorzien, maar met het

voorbeeld van den stichter voor zich viel hun dat niet moeilijk. Soms was het bedrag dat zij in de algemeene kas wierpen, evenals het penningske der weduwe, „al hun leeftocht”, maar voor de zaak des Heeren werd het vrijwillig afgegeven. Kleederen, sieraden, erfstukken, oude gewaardeerde schatten — alles werd op het altaar gelegd als een gewillige offerande, en door den Kenner der harten gewis als zoodanig aangenomen. Naar vermogen, ja, en boven vermogen, waren zij gewillig.

Na de oprichting van het derde weeshuis beleefde Müller eenige jaren van groote schaarschheid, waarin zijn geloof en dat van zijn medewerkers grootelijks op de proef werd gesteld. Zij moesten letterlijk van dag tot dag en van maal tot maal leven. Aanhoudend moest het gebed tot Gods troon stijgen, dat hij in de dagelijksche behoeften van Zijn kinderen wilde voorzien. In dezen tijd beging Müller wat wij niet anders noemen kunnen dan een waagstuk des geloofs. Tegen het einde van het jaar 1841 verwachtten de vrienden en ondersteuners van het werk onder de weezen het jaarverslag van de Weesinrichting. Maar dat verslag verscheen niet, en niemand kon het verklaren waarom de verschijning ervan zoozeer vertraagd werd. De reden was deze: Müller wilde toonen dat hij op God, en op God alleen vertrouwde, en niet op de menschelijke belangstelling, die, zooals hij wist, door de publicatie van het rapport sterk

zou toenemen. En daarom besloot hij, zonder dat aan iemand anders dan zijn helpers mede te deelen, de publicatie uit te stellen.

Wat geschiedde? Nooit werd zijn geloof aan een zoo scherp toets onderworpen als gedurende dezen tijd. Het was alsof de Heer gezegd had: „Ik zal nu eenmaal probeeren of gij waarlijk volkomen op Mij vertrouwt”. In al dien tijd van vier maanden hadden zij bijna nooit meer geld in handen dan genoegzaam was om de werkzaamheden voor één dag aan den gang te houden, en dikwijls moesten de werkers tusschen het eene en het andere maal steeds in het gebed verkeeren voor het noodige om op de tafel te plaats. Op zekeren dag moest het etensuur een half-uur later worden bepaald, omdat er nog niets was om den kleinen voor te zetten. Op den 9den Maart was men andermaal op den bodem van de broodkast. Er was letterlijk niets in de dispens. Müller zegt in zijn verhaal:

„Aangezien onze behoefte zoo groot was, en mijn ziel, door Gods genade, waarlijk op Hem wachtende was, verwachtte ik dat er in den loop van den voormiddag hulp zou komen opdagen. De post werd echter afgeleverd, en geen geld kwam aan. Dit heeft mij echter gansch niet ontmoedigd. Ik zei tegen mijzelf: de Heer is machtig om mij zonder de post iets te zenden; ja, er kan zelfs door deze post iets zijn aangekomen dat nog niet in mijn handen

is. Niet lang nadat ik aldus in mijn binnenste had gesproken, kwam er een brief aan, waarbij £ 10 werd ingesloten. De brief was voor mij bedoeld, maar men had dien naar het verkeerde adres gezonden”.

In het jaar 1843, nadat Müller de zaak van alle kanten had beschouwd, en er ernstig over had nagedacht en gebeden, besloot hij om tot de stichting van een vierde weeshuis over te gaan. Tot dit besluit werd hij geleid nadat hij, zooals hij ons zelf vertelt, er 22 dagen lang in de eenzaamheid over gebeden had. Over zijn voornemen sprak hij met geen sterveling, niet eens met zijn vrouw. Hij ging niet te rade met vleesch en bloed, doch alleen met God. Er ontstonden heel wat hindernissen, maar Müller legde die alle ootmoedig voor God neer. „Heer (zoo bad hij) indien Gij geen behoefte aan dit weeshuis hebt, dan heb ik, voorwaar, er ook geen behoefte aan”. Doch de wijze waarop de Heer hem over zijn moeilijkheden hielp, en de gedurige en ongestoorde vrede dien hij smaken mocht sedert hij het besluit had genomen, waren hem het bewijs dat hij op Gods weg wandelde. Drie maanden nadat Müller begonnen was om over de stichting van het vierde huis te bidden, was het gebouw betrokken, en de eerste weezen ontvangen.

HOOFDSTUK VI.

George Müller: Grootte uitbreiding.

Tot nog toe had men de weezen gehuisvest in de stad Bristol, in eenige groote gebouwen die in de Wilson Straat gelegen waren. Van den kant van de bureu werden er echter vele objecties tegen de weeshuizen ingebracht, vooral tegen het geraas dat de kinderen gedurende hun speeltijd maakten. Om deze en om vele andere redenen oordeelde Müller het wenschelijk om een andere ligging voor de weeshuizen uit te kiezen. Tegen dit plan bestonden er natuurlijk vele bezwaren die alle zorgvuldig en biddend overwogen werden.

Naarmate de kring van werkers in het gebed volhardde, werd het al meer en meer duidelijk dat deze zaak van God was. Veel geld zou natuurlijk vereischt worden, doch zij geloofden dat die God die kleine bedragen zond, machtig was om ook groote sommen hun toe te zenden. Binnenkort was Müller even zeker van de zaak alsof het geheele gebouw voor zijn oogen stond, ofschoon er nog geen enkele penny daarvoor was ingekomen.

Nadat zij 36 dagen lang bepaald voor deze nieuwe

onderneming hadden gebeden, ontving Müller de som van £ 1000 voor het bouwen — het grootste bedrag dat hij tot op dien tijd in ééne som had ontvangen. Maar hij nam de gave aan met dezelfde kalmte waarmede hij een shilling zou hebben ontvangen, erkennende dat het alles van boven kwam, en daarom geen zaak van verwondering mocht zijn. Drie dagen later bood een architect in Londen aan, niet alleen om gratis de plannen en specificaties te maken, maar ook om zonder betaling opzicht te houden over het bouwen. Deze aanbieding kwam op zoo vreemde en onverwachte wijze, dat Müller ook daarin de hand van den trouwen God moest zien, en met dankbaarheid van het aanbod gebruik maken. Zoo gebeurde het dat, binnen veertien dagen nadat men begonnen was te bidden, £ 1000 voor het werk was ontvangen, en een vreemde man, dien Müller nog niet eerst gezien had, zijn diensten aangeboden had als bouwmeester. Het was aan een ieder duidelijk dat God zelf den weg voor het aangezicht van Zijn knecht bereidende was.

Het was inderdaad een groote waag voor het geloof om een onderneming als deze op touw te zetten. In de eerste plaats moest men den grond aankopen waarop het nieuwe gebouw zou komen te staan. De ligging moest buiten de stad zijn en toch niet te ver, en zulk een ligging zou tusschen de £ 2000 en £ 3000 kosten. Dan moest er een nieuw

gebouw worden opgetrokken en gemeubileerd, met plaats voor 300 weezen en voor het personeel dat voor het onderricht en het bestier noodig was, en dit zou wel een £ 11,000 of £ 12,000 kosten. Bovendien zouden de jaarlijksche kosten voor de instandhouding van zulk een inrichting wel £ 4000 of meer beloopten. Het geloof van Müller wankelde voor geen oogenblik. Hij volgde eenvoudig in de voetstappen van Eén die hem voortleidde.

Een kostelijke les was voor Müller opgesloten in de contributiën die hij voor het werk ontving. De eerste was de som van £ 1000 reeds genoemd; twintig dagen later £ 50; de volgende dag bracht 3/6 in den voormiddag en een tweede bedrag van £ 1000 in den avond. Kort daarna werd een klein zakje uit vreemde zaden vervaardigd, en een sieraad van schelpen gezonden om voor het werk verkocht te worden. De waarde van de gift was zeer klein, maar een stukje papier werd ingesloten waarop een tekstvers geschreven stond dat Müller grootelijks bemoedigde:

„Wie zijt gij, o groote berg?

Voor het aangezicht van Zerubabel zult gij worden tot een vlak veld”. (Zach. 4:7)

De gaven werden nooit beoordeeld naar hun bedrag, maar als een bewijs dat God werkende was in de gemoederen van Zijn volk. Om deze reden wekte de gave van £ 1000 niet meer opgewonden-

heid dan het geringe bedrag van vier pence dat onmiddellijk daarna door een armen wees werd opgezonden.

Nadat Müller en de zijnen den Heer ernstig hadden gebeden om hun de rechte plaats aan te toonen waar zij bouwen moesten, begon men daarnaar om te zien. Vier weken gingen voorbij en Müller had nog geen goed stuk gronds gevonden, toen het hem duidelijk werd dat de Heer hun zeer spoedig zou geven waar zij naar zochten, en hij deelde zijn overtuiging aan zijn helpers mede op een Zaterdagavond. Twee dagen later zag hij eenige erven gelegen op „Ashley Down”, en hij begon naar den prijs ervan te vernemen. Tot tweemaal toe bracht hij bezoek aan den eigenaar, maar telkens vond hij hem niet thuis. Hij oordeelde echter dat hij Gods hand erin moest zien dat hij den man niet tehuis vond. En zoo bleek het ook te zijn. Het geduld waarmede hij op God wachtte werd op onverwachte wijze beloond. Toen hij eindelijk den eigenaar vond, vertelde deze aan Müller dat hij nu twee nachten wakker gelegen had, denkende over het verzoek dat Müller per boodschap aan hem gedaan had. Hij was nu tot de overtuiging gekomen, dat als de grond benoodigd was voor weeshuizen, hij de noodige erven zou verkoopen tegen £ 120 per erf, waar zijn gewone prijs £ 200 per erf was. Zoo gebeurde het dat Müller, door des Heeren tijd af te wachten, de som van £ 560 bespaarde.

Nadat Müller en zijn bidkring 212 dagen gebeden hadden, bleek het dat de som van £ 2700 in handen was. Dit was echter slechts een gering deel van het geheele bedrag dat benoodigd was om het gebouw te voltooiën, en men besloot om met het werk niet voort te gaan totdat het bedrag dat vereischt werd gevonden was. Een maand nadat dit besluit genomen was, werd de som van £ 2000 in één bedrag ontvangen, en zes maanden later nog een bedrag van £ 2000, en men had nu vrijmoedigheid om met het werk een aanvang te maken, geloovende dat God wat verder benoodigd was van tijd tot tijd zou zenden. Na een aanhoudend gebed van 400 dagen werden de boeken geraadpleegd om te weten te komen wat reeds was ingekomen, en het bleek toen dat zij ontvangen hadden het groote bedrag van £ 9000 in antwoord op het volhardend gebed.

Langzamerhand werd het nieuwe gebouw voltooid, maar ofschoon zij reeds £ 11,000 hadden ontvangen was er nog behoefte aan eenige duizenden meer alvorens het gebouw ingewijd en de weezen daarin gehuisvest konden worden. Doch ver boven alle verwachtingen kwam er hulp opdagen in antwoord op het geloovig gebed, zoodat eindelijk de kinderen verplaatst konden worden uit de gehuurde huizen in de Wilson Straat naar het nieuwe gebouw op Ashley Down. Het getal kinderen was nu 275 en het geheele getal inwoners van het Weeshuis 308. De naam dien

de inrichting ontving was „Het nieuwe Weeshuis”, en er werd ernstig verzocht dat het toch nooit den naam van „Mr. Müllers Weeshuis” mocht dragen, omdat Müller verlangde dat alle eer aan God alleen zou toekomen, en geen eer aan hem, het nederige instrument dat God had willen gebruiken. Hij beschouwde het voor zonde om zelfs de minste eer zich toe te eigenen, die Gode alleen voor het groote werk toekwam.

Het was intusschen reeds het jaar 1850 geworden voordat het nieuwe weeshuis finaal betrokken was, maar ternauwernood waren al de weezen in hun nieuwe tehuis geherbergd, of Müller begon te verlangen dat er plaats mocht zijn in zijn weeshuis voor 1000 in plaats van slechts 300 kinderen.

Toen het jaar 1851 aanbrak was dit verlangen reeds een vast voornemen geworden. Hij begon nu, op zijn gewone wijze, alles nauwkeurig uit te denken en de redenen voor en tegen op schrift te plaatsen, er dag aan dag over biddende, om nu met zekerheid te kunnen weten of het Gods wil was dat hij grooter bouwen zou, dan of het slechts zijn eigen wil was. Hij moest zichzelve afvragen of niet een nieuw weeshuis voor 300 kinderen wel £ 15,000 zou kosten of een weeshuis voor 700 kinderen (met grond erbij gerekend) £ 35,000. Hij moest de vraag overwegen of hij de groote verantwoordelijkheid op zich kon nemen van een jaarlijksche uitgave van £ 8000 meer

dan hij nu uitgaf, om voorziening te maken voor een 700 kinderen meer. En bovenal moest hij bedenken dat hij zelf sterfelijk was, en of hij zulk een uitgebreid werk als de verzorging van duizend weezen aan anderen kon toevertrouwen. Op al deze bezwaren was het ééne algenoegzame antwoord dit: er is een algenoegzame God en Vader, die voor alles, letterlijk alles, zorgen wil.

Dan kwamen er ook andere beweegredenen in aanmerking, die aan Müllers besluit den doorslag gaven. Er waren zooveel honderden die aanzoek deden om tot het Huis te worden toegelaten, maar die van wege de beperkte ruimte niet konden worden ontvangen, en die onverzorgd naar lichaam en ziel moesten groot worden, indien geen voorziening voor hen kon worden gemaakt in de weeshuizen. Dan weer gevoelde Müller een innerlijke kalmte en bedaardheid des gemoeds als hij aan deze groote onderneming dacht, waardoor hij al meer onder de overtuiging kwam, dat hij op den weg des Heeren was. En bovenal was dit voor hem een krachtige drijfveer: een zoo groote onderneming, in het eenvoudig vertrouwen op God begonnen en doorgezet, zou een sterke getuigenis leveren dat de Heere, die God is die het gebed verhoort. Terwijl Müller over deze dingen nadacht en bad, werd hem de som van £ 3,000 in één bedrag toegezonden — het grootste bedrag dat hij tot op dien tijd in eens had ontvangen —

en hierdoor werd hij aangemoedigd om op den ingeslagen weg voort te gaan.

Negentien maanden lang ging Müller op deze wijze voort, dagelijks biddende om het geld, maar dagelijks ook de overtuiging koesterende, dat het geld zekerlijk gevonden zou worden. Toen bereikte een brief hem, waarin hij het bericht ontving dat eenige christenen samengespannen hadden om hem de som van £ 8100 ter hand te stellen, waarmede hij doen kon zooals hij goedgevond. Dit was een zeer groot bedrag, bijna driemaal zoo groot als de grootste som, die hij nog op eenmaal ontvangen had, en toch was Müller er niet over verbaasd, maar slechts blijde en goedsmoeds in den Heer. Niet het groote bedrag verheugde hem zoozeer, als wel de gedachte dat hij niet tevergeefs op God zich had verlaten.

Mettertijd kwam Müller tot de overtuiging, dat het beter was om twee weeshuizen te bouwen van een grootte om 350 kinderen elk te bevatten, dan om één te bouwen voor 700 kinderen. Toen £ 30,000 in handen was, begon men met het bouwen van Weeshuis No. 2 en meer dan een jaar daarna werd dit huis geopend, met ruimte voor 400 kinderen. Müller begon dadelijk geld opzijde te zetten voor het derde huis, dat nog moest worden opgetrokken voordat er voorziening kon worden gemaakt zelfs voor allen die in de Inrichting wilden opgenomen worden. In het jaar 1862 werd het derde huis

geopend, en dat huis had plaats voor 450 kinderen, in stede van 300, omdat de aanzoecken om toelating zoo vele waren. Nu was er reeds voorziening voor het onderhoud van 1150 kinderen en men zou denken dat geen verdere uitbreiding mogelijk was. Maar het geroep van verweesde kinderen was zoo groot, dat Müller aan geen stilstand kon denken.

Er werd besloten om, als de leiding des Heeren daarheen wees, ook nog Weeshuizen Nos. 4 en 5 op te trekken en voor de oprichting alleen was de som van £ 35,000 noodig. Recht tegenover de ligging van de weeshuizen die reeds gebouwd waren lag er een stuk onbebouwd land, dat Müller als zeer geschikt voorkwam voor de nieuwe gebouwen. Maar er waren vele hindernissen tot het verkrijgen er van. Een sterke maatschappij was ook met de eigenaren in onderhandeling, daar die maatschappij op dien grond een groot reservoir wilde bouwen. Maar Müller en zijn kring van medebidders brachten de zaak tot God in het gebed en ziet, alle hindernissen vielen weg, en nadat zij den prijs hadden betaald die voor den grond noodig was, bleef er nog een bedrag van £ 25,000 in de kas over om met het bouwen van de nieuwe weeshuizen een aanvang te maken. Het zou echter veel goedkooper uitkomen om de beide huizen tegelijk op te trekken, en daarom toefde Müller totdat hij de som van £ 34,000 in handen had. In het jaar 1868 werden de twee nieuwe Weeshuizen

(Nos. 4 en 5) voor gebruik geopend. Uit het financieel verslag bleek, dat voor grond en gebouwen was uitgegeven de verbazend groote som van £ 58,000, en dat, niettegenstaande de grootte van dat bedrag, er nu nog een batig saldo van eenige duizenden ponden overbleef. Zoo stonden er, in het jaar 1870—34 jaren na de stichting van het eerste kleine huis in de Wilson Straat — vijf groote gebouwen voor 2000 weezen en voor al de onderwijzers en assistenten, die noodig waren.

Elkeen die deze weesinrichtingen op Ashley Down, Bristol, bezoekt, wordt terstond door zekere dingen getroffen die hij er ziet. In de eerste plaats, de gebouwen zijn zeer groot en ruim, met ongeveer 1700 vensters, en overvloedige ruimte voor de meer dan 2000 personen die daar geherbergd worden. Dan zijn de gebouwen ook zeer solied, van klipgebouwd en bedoeld om jaren lang te blijven staan. Zij zijn zeer eenvoudig, zonder eenig versiersel, zoowel wat het uiterlijke als wat het inwendige betreft. Overal blijkt het dat men in het optrekken van die gebouwen op de meest spaarzame wijze te werk is gegaan. Sommigen hebben gemeend dat er meer schoonheid in den bouwstijl had kunnen zijn, ten einde bij de kinderen een mate van kunstzin te ontwikkelen. Doch Müller weigerde iets meer aan de gebouwen te besteden dan wat volstrekt noodig was om zijn doel te bereiken, nl. een tehuis voor de kinderen daar te

stellen. Als rentmeester van de gelden die hem door God waren toevertrouwd, gevoelde hij dat hij niet één penny meer van het geld dat hem op het gebed was geschonken mocht gebruiken dan juist noodig was om den kinderen het allernoodigste te geven. En als men denkt aan de duizenden die uit hun armoede iets voor de weezen te Bristol sparen, dan moet men erkennen dat Müller recht heeft gehandeld.

In de weeshuizen heerschen zindelijkheid, netheid en orde overal. Elkeen is verplicht met de handen te arbeiden. Rondom de weeshuizen zijn er uitgestrekte tuingronden, waar de jongens dagelijks werken moeten, en alzoo ook helpen om de uitgaven van de groote inrichting te verminderen. Binnenshuis heeft elk kind een afdeeling waar hij of zij de kleederen moet bergen. Elke jongen heeft drie pakken kleederen, en elk meisje heeft drie rokken, terwijl laatstgenoemden ook haar eigen kleederen maken en heelen moeten. In de kinderkamer hebben de kleinen boeken en speelgoed waarmede zij zich vermaken kunnen, en de teederste zorg wordt steeds aan hen gewijd. Verscheidene kinderen behoorende aan één familie worden soms tegelijkertijd tot de inrichting toegelaten, opdat de liefdebanden die hen aan elkaar binden niet noodeloos van een gescheurd worden. De gemiddelde tijd dien de weezen in de inrichting doorbrengen is tien jaren, ofschoon er sommigen zijn die zeventien jaren daar blijven.

Het dagelijks werk wordt met geregeldheid verricht en moet op klokslag worden opgenomen en voltooid. De kinderen staan te zes uur op, en moeten om zeven uur gereed zijn. Daarna moeten de meisjes breien en de jongens lezen tot acht uur, het uur van het ontbijt. Te half negen is er een korte morgen-dienst, en te negen uur begint de school. De school duurt voort tot één uur, en de kinderen ontvangen dan hun middageten. Om twee uur wordt de school hervat en duurt tot vier uur. Dan heeft men een vrijen tijd totdat het uur slaat voor het avondeten te zes uur. 's Avonds worden de lessen vóór den volgenden dag voorbereid, en om negen uur gaat men naar bed. Het voedsel is eenvoudig en genoegzaam, en bestaat uit havermeel, brood, melk, soep, rijst, vleesch en grónten.

De heer Müller zegt, dat het dóel van de inrichting altijd is om de kinderen naar lichaam en ziel te bevoordeelen. „Wij beoogen dit, dat als er een kind mocht zijn die niet bevrediging geeft, beide lichamelijk en geestelijk, en uiteindelijk een nuttig lid der maatschappij wordt, het ten minste niet onze schuld zal zijn”. De bezoeker die met de meeste nauwkeurigheid de methoden van de inrichting onderzoekt komt tot de overtuiging dat het niet aan de werkers en werksters zal te wijten zijn als de weezen niet naar lichaam en ziel voor hun levenswerk worden bekwaamd, en tevens voor den Heiland worden gewonnen.

Het is onmogelijk ook nog van de andere veelvuldige werkzaamheden van den godzaligen George Müller te gewagen. Door de genade Gods mocht hij een hoogen ouderdom bereiken, en gedurende geheel zijn leven was hij altijd bezig in den dienst van zijn Heer en Meester. De man die als knaap en jongeling dikwijls zeer krank was, werd door zijn Heer zoo gesterkt dat hij in lateren leeftijd duizenden en duizenden mijlen kon reizen. Hij was een wonder van kracht en gezondheid. En toen men hem vroeg wat toch het geheim mocht wezen van zooveel kracht, schreef hij die toe aan drie oorzaken: *ten eerste*, dat hij er zich altijd in oefende om een geweten te hebben dat voor God en voor de menschen onergerlijk was; *ten tweede*, dat hij getrouw de Schriften onderzocht, die een genezenden invloed over lichaam zoowel als ziel uitoefenden; *ten derde*, dat hij steeds de blijdschap des Heeren genoot, waardoor hij ontheven werd van al die kammernissen die in den regel eens menschen leven zoozeer verkorten.

En wat heeft Müller in zijn leven kunnen uitrichten? Hier was een arme man, die geen rijke vrienden bezat, die over geen groote fondsen kon beschikken, en die toen hij stierf slechts bezittingen achterliet ter waarde van £ 160, en toch mocht hij met Gods hulp verbazende dingen tot stand brengen. Hij was het instrument in Gods hand om vijf groote weesinrichtingen op te richten en voor vele jaren in stand

te houden, tegen een uitgaaf van £ 988,000.— zegge, bijna een millioen ponden sterling. Aan dagscholen en andere scholen in Engeland en in andere landen besteedde hij de som van £ 150,000. Van de Schriften verspreidde hij niet minder dan twee millioen exemplaren, waarvoor hij £ 40,000 uitgaf, en drie millioen andere boeken en tractaatjes, kostten £ 50,000. Bovendien heeft hij besteed aan zendingswerk in alle deelen van de wereld een bedrag van niet minder dan £ 260,000. Als wij alles samentrekken dan bevinden wij dat in den loop van zestig jaren George Müller het groote bedrag van £ 1,500,000 — één en een-half millioen ponden sterling — in antwoord op het gebed ontving, en ter uitbreiding van de zaak des Heeren op aarde besteedde. Men zegt dikwijls dat de tijd van wonderen voorbij is, maar de geschiedenis van George Müller logenstraft dat gezegde op elke bladzijde. Op het geloovig gebed doet God vandaag nog wat Hij in den ouden dag deed. De groote waarheid welke deze held van het geloof op zijn geslacht heeft afgedrukt is deze: de levende God is gisteren en heden dezelfde en tot in alle eeuwigheid, en met alle geloovige zielen van den aanvang af, mogen ook wij Zijne beloften gelooven, en op elkeen ons *Amen* — het zal alzoo zijn! — laten volgen.

HOOFDSTUK VII.

Jan van 't Lindenhout: De Vader van de Weezen van Nederland.

Het werk door den godzaligen George Müller te Bristol in Engeland gedaan in het belang van arme weezen, werd in andere deelen van Europa ook ondernomen. Een predikant genaamd Buddingh, uit Holland, deed een reis naar Bristol om met eigene oogen te zien het werk dat door Gods genade aldaar werd gedaan, en toen hij naar zijn vaderland was teruggekeerd sprak hij met elkeen die hij tegenkwam erover. Zoo kwam hij ook in aanraking met een man die te Nijmegen woonachtig was, en overal in Nederland rondging om evangelisatiewerk te doen. De naam van dezen man was Jan van 't Lindenhout, die weldra door God werd gebruikt om voor Nederland op kleine schaal te doen wat George Müller op grooter schaal voor Engeland deed.

Deze Van 't Lindenhout had reeds jaren lang zich den toestand der weezen aangetrokken, en de Heer had hem ertoe geleid om ernstig te bidden dat er voor Nederland een man mocht worden opgewekt

om voor zijn eigen land te doen wat Müller voor Engeland had gedaan.

Juist in dezen tijd werd Van 't Lindenhout verplicht om een ruimer lokaal te zoeken voor zijn evangelisatie arbeid. Er was ook pas een huis in de markt gekomen, dat hij geschikt achtte. Het was een groot huis, dat in vroegeren tijd goed verhuurd werd. In latere jaren echter wilde niemand meer het huren, omdat, zooals men zeide, het daar zoo vreeselijk spookte. Men wist te vertellen dat niemand er gerust in kon slapen, ook niet voor een enkelen nacht; den geheelen nacht door hoorde men de voetstappen van mannen en vrouwen, die de trap op en af liepen. Daar Van 't Lindenhout niet erg bang was om door de spoken te worden verjaagd, werd het huis voor hem gekocht. Het bleek dat, nadat zij al de kamers zouden hebben gemeubileerd die voor het werk en voor het huisgezin van Van 't Lindenhout benoodigd waren, er nog negentien groote vertrekken zouden overblijven die voor een of ander doel buiten de evangelisatie konden worden gebruikt.

Nu had Van 't Lindenhout reeds eenigen tijd lang voor ouderlooze kinderen geld verzameld, en het leek alsof de Heer hem hier den weg opende om eenigen van hen onder hetzelfde dak met zich op te nemen, en hun een christelijke opvoeding te geven. Op Hemelvaartsdag in 1863 werd de eerste collecte voor deze nieuwe onderneming opgenomen,

bij gelegenheid van een kleine samenkomst. Die collecte bedroeg de som van zeven shillings en acht pence. Van 't Lindenhout vergat nooit dat kleine bedrag. Het was de eersteling van de vele duizenden van ponden welke hem de Heer sedert dien tijd voor de weezen heeft toegezonden.

Toen zij eens het oude huis dat aangekocht was waren betrokken, ontdekten zij weldra wat de spoken waren die de vorige huurders zoozeer een schrik op het lijf hadden gejaagd. De woning was een zeer groote en was van drie zijden door groote pakhuizen omringd. Niet ver van waar het huis stond liepen verscheidene riolen op de straat uit, en aan den eenen kant had het gebouw een mestput in zijn onmiddellijke nabijheid. Dit was juist de soort van omgeving door muizen en rotten geliefd, en het waren deze viervoetige dieren die in de oude woning zich hadden thuis gemaakt. Toen nu Van 't Lindenhout en de zijnen hun eersten nacht in de nieuwe woning doorbrachten, hoorden zij den geheelen nacht door een gestommel en gerommel, gevolgd door een doffen val en soms ook door een piepend geschreeuw. De baas sprong haastig uit zijn bed, en ging met een grooten stok gewapend de dieven opzoeken. Maar toen hij boven op zolder kwam was alles doodstil. Opeens hoorde hij een vreemd geritsel dat hem bijna de haren van het hoofd deed rijzen. Weldra moest hij zich echter naar bed begeven,

want van de brutale inbrekers was niets te bespeuren. Den volgenden morgen zagen zij overal de sporen van de diertjes die hen in den nacht zoozeer uit hun rust hadden gehouden. Het brood was uit de kast gehaald, en lag nu in stukken en kruimels over den vloer verspreid. En de spoken waardoor het huis zulk een slechten naam had verworven, die waren niets dan de rotten, die 's nachts als het huis donker was, uit hun schuilhoeken kwamen en zulk een beweging in de oude woning wekten.

Wat nu moest met deze spoken worden gedaan? De rotten door een kat laten vangen? Of een val voor hen zetten? Of met een stok gewapend bij hun gaten wacht houden? Wat de kat betreft, katten die rotten vangen zijn er weinig; voor ze vallen zetten zou maar weinig uitrichten; en ze met een stok op den neus raak te slaan, dat was nog al het moeilijkste. Men dacht derhalve een ander plan uit. Al de gangen door welke de rotten in den grond verdwenen werden opgespoord, en met kleine stukjes glas gevuld. Daarna werden de gaten geheel toegemetseld. Dit was een moeilijk werk, dat vanwege het gebrek aan geld, door den heer Van 't Lindenhout zelf moest worden gedaan. Uiteindelijk was elk gaatje opgevuld, en de rotten werden nu voorgoed buiten het huis gesloten. Binnenshuis bleven er nog eenige oude rotten over, maar met behulp van een grooten grijzen kater die zijn werk

goed verstond, werden ook deze gevangen en gedood. Zoo kwam er dan ten laatste rust en vrede in de spoken-woning.

De heer Van 't Lindenhout begon nu naar de middelen te zoeken om eenige kamers van dit ruime gebouw voor weeskinderen in te richten. Het eerste meubelstuk dat ontvangen werd was een oude kleerenkast die hun door een oud-zending werd toegezonden. Van deze kast waren drie van de vier pooten òf gebrekkig òf gebroken, en zij hadden er maar heel weinig nut van, daar het oude meubelstuk onder den last die erop geladen werd, weldra bezweek. Van de twee deuren echter heeft een vriend van de weezen later twee tafels gemaakt, en die tafels deden nog voor vele jaren dienst in de inrichting. Op de oude kleerenkast volgden twee nieuwe ijzeren ledekanten, die ook in de kamer werden geplaatst, en zoo werd de kamer gereed om de eerste twee weezen te huisvesten. Niet lang daarna werd onderzoek gedaan om de opname van twee weesjes. Dit werd beschouwd als een antwoord op het gebed. De kamer stond gereed, en hier vroeg men reeds dat Van 't Lindenhout twee kinderen zou opnemen. Aan de personen die de weezen moesten opzenden werd kennis gegeven van den dag waarop de kinderen moesten aankomen. Vrienden werden uitgenoodigd om dien dag tegenwoordig te zijn, en het nieuwe huis zou dan ook als Weeshuis worden ingewijd.

De dag brak aan : alle toebereidselen waren gemaakt. Verbeeld u de teleurstelling van Van 't Lindenhout en de zijnen toen, in plaats van de kinderen die verwacht werden, een brief hem ter hand werd gesteld van den volgenden inhoud :

Mijnheer!

Door goede informaties vernomen hebbende dat gij geene fondsen hebt waarvan de kinderen kunnen worden onderhouden, en er geen vermogende personen zijn die uw werk zouden willen ondersteunen, hebben wij besloten deze kinderen bij ons te houden. Indien zij armoede moeten lijden — wat zeker bij u het geval moet zijn — is het beter dat zij op ons dorp blijven.

De uwe, enz.

Hoe treurig was deze tijding niet voor Van 't Lindenhout. Het moet voor hem een bittere teleurstelling zijn geweest om zoo bij het begin van zijn liefdewerk zooveel achterdocht te ontdekken. Maar het ergste moest hij van den kant van zijn vrienden verdragen. Zij beschouwden dat de zaak hiermede was afgedaan, en dat het blijkbaar niet de wil des Heeren was dat hij een arbeid aan weezen zou aanvangen. Zij vermaanden hem derhalve om nog in tijds van zijn voornemen af te zien, en niet tegen den wil van God aan te handelen. Slechts weinigen bleven nog aan Van 't Lindenhout getrouw,

en steunden hem met hun gebeden en hun gaven. De volgende maanden waren moeilijke maanden, en het geloof van de getrouwe werkers werd op de proef gesteld. Soms gingen er weken om dat men geen enkele gave ontving. Maar Van 't Lindenhout had de kostelijke les geleerd om niet te letten op de omstandigheden die heerschten of die dreigden te komen, maar zich eenvoudig vast te klemmen aan de beloften Gods. Zij mochten zich steeds beroepen op het „Daar staat geschreven” van Gods onfeilbaar Woord.

In de maand October van het jaar 1863 kwam er eerst wederom aanzoek om de opname van twee weezen, een meisje en een jongen. Op den avond van zekeren dag daagde het meisje op, en wat een gezicht leverde zij toch! Haar kleeding bestond uit niets dan oude lompen; aan haar voeten droeg zij een houten klomp en een zeer versleten schoen, die voor haar veel te groot was. Alles was van dien aard dat, zoodra het meisje van andere kleederen kon worden voorzien, de oude lompen en schoenen in een bundel gebonden werden en in de rivier geworpen, om naar den grooten oceaan te worden meegevoerd. De jongen die den volgenden dag aankwam was vrij schoon en ook van kleederen voorzien. Met deze twee kinderen begon nu Van 't Lindenhout zijn eigenlijk werk aan de weezen.

Hij liet in dezen tijd een circulaire drukken en onder

zijn vrienden verspreiden. Die circulaire luidde aldus :

1. „Wij wenschen alle weezen gratis op te nemen, om met hen uit de hand des Heeren te leven, vertrouwende op Hem die gezegd heeft dat Hij de Vader is der Weezen. Wij gelooven derhalve dat de Heer ons datgene zal schenken wat wij noodig hebben tot hun onderhoud, zonder een vast kapitaal te hebben voor de toekomst, of vaste jaarlijksche contributiën te ontvangen.

2. Het hoofddoel dat wij met deze inrichting voor de weezen beoogen is vooral hun geestelijke opvoeding.

3. Ook hun tijdelijke opvoeding wenschen wij in acht te nemen, en hun een eenvoudige opvoeding te geven om hen in de toekomst als bekwame dienstmeisjes in dienst te plaatsen, en de jongens in een of ander ambacht, waartoe zij den meesten aanleg gevoelen, op te leiden.

4. De personen die benoodigd zijn om met ons dit werk op zich te nemen hopen wij van den Heer te ontvangen. Alleen geloovigen wenschen wij tot dit werk aan te nemen, die evenals wij zonder bezoldiging uit de hand des Heeren willen leven?"

Het eerste weesmeisje dat Van 't Lindenhout op dien October-avond in zijn tehuis ontving droeg den naam van Pietje. Haar ouders, die in een kleine hut op de heide hadden gewoond, waren gestorven toen zij nog maar zes jaren oud was. Zij moest van dien tijd af genade-brood eten. In den eersten tijd werd zij nog naar school gezonden, want de menschen

die voor haar zorgden waren maar te blijde om voor een deel van den dag van haar ontslagen te zijn. Maar toen zij groot genoeg geworden was moest zij elken dag de koe hoeden. Dat deed zij door in den zomer langs de straten en wegen gras voor het vermagerde dier te zoeken, en des winters aardappelschillen en dergelijke te koken, en alzoo voor de koe voedsel te bereiden. Met die koe moest nu het arme meisje maanden en jaren lang omgaan, slapende naast het dier onder een dakje dat niet eens de wintersneeuw kon buiten houden.

Toen aan Pietje de vraag werd gedaan, twee dagen na haar komst in het weeshuis, of dan niemand haar ooit eenige liefde had bewezen, keek zij eerst op alsof zij de vraag niet verstond. Toen scheen het dat er een lichtstraal in haar verstand viel, en zij zeide met een ruwe, holle stem: „O ja, de koe, die hield veel van mij. Toen ik eergisteren moest vertrekken, ging ik eerst naar de koe, en zij heeft mij met haar tong gelikt”. En terwijl zij dit zeide blonk er in haar oog een traan. Naar het lichaam was Pietje gezond en sterk, maar haar geest was in een treurigen toestand van verwaarloozing. Bij geen ander weeskind onder zijn zorg besteed heeft Van 't Lindenhout ooit zooveel onkunde aangetroffen. Zij was nog nooit in een kerk geweest, voor zoover zij zich kon herinneren, noch minder had zij ooit een catechisatie bijgewoond, en dit is zeker in Holland

een zeldzaamheid, waar ieder dorpje een of meer kerken heeft, en de dorpen maar een paar uren van elkaar gelegen zijn. Toen aan Pietje gevraagd werd wie de eerste menschen waren, was zij even wijs als vele geleerden van onzen tijd, en antwoordde zij dat niemand dit weten kon. In het werk van het huis was zij even onkundig. Toen de dienstbode haar een emmer vol water gaf en een borstel om de vloeren mee te schrobben, barstte zij uit in een luid gelach. Dat had zij nog nooit gezien, zeide zij. Waar zij groot geworden was, reed men eens in de week een kruiwagen vol zand aan, strooide dat over den vloer en het werk was voor een heele week gedaan.

Dit was ongetwijfeld een zeer verwaarloosde wees, en men moest zich over haar ontfermen. Doch geduld en liefde wrochten ook in haar geval wonderen. Vier jaren bleef zij in het weeshuis; daarna werd zij als getrouwe dienstbode in een privaat huis opgenomen en later is zij gehuwd en de liefdevolle moeder van een christelijk huisgezin geworden.

Evenals George Müller moest ook Van 't Lindenhout dikwijls zijn uren van zorg en kommer doorworstelen. Hij zelf vertelt ons hoe de Heer eens in de koude maand December voor de weezen zorgde, en zijn vertrouwen op Hem niet beschaamde. Dit is zijn verhaal:

„In de maand December 1863 mochten wij op zekeren avond een zeer merkwaardige verhooring

van onze gebeden aanschouwen. Er waren toen reeds 7 kinderen, allen heele weezen, in onze inrichting, en voor de eerste maal was de kas ledig, en wij hadden geen brood in huis om dien avond den weezen voor te zetten. Nu hadden wij niet alleen in woorden ons beginsel uitgesproken, maar door een klein geschrift dat ook openbaar gemaakt, om nooit eenige schuld te maken, en om niemand persoonlijk om een gift te verzoeken, maar alleen den Heer onze behoeften op te dragen. Tot nu toe hadden wij aan dit beginsel getrouw mogen blijven, en telkens had de Heer voor het noodige gezorgd; maar hoe zou het dezen avond gaan? Nog maar een uur moest verlopen en dan was het uur voor het avondeten daar; vanwaar zou hulp komen opdagen? Wij wisten het niet, en toch was ons stil vertrouwen dat de Heer uitkomst geven zou, en daar mochten wij Hem ernstig om smeeken. En ziet! wat gebeurde? Aan de deur van onze woning werd gescheld door een man die aan zijn arm een mandje droeg en vroeg om mij te spreken. Hij deelde mij het volgende mee: Mijnheer, de bakker zendt mij met deze mand naar u. Wij hebben heden met de marktdag veel brood gebakken, en niet alles verkocht: nu dacht onze baas dat het beter is dat de weezen dat brood krijgen dan dat het bij ons op den winkel blijft liggen en bederft”.

Hoe dankbaar namen wij dit brood aan, dat ons

zoo te rechter tijd werd toegezonden. Het was alles heerlijk krentenbrood, en hoewel de weezen na dien tijd dikwijls zulk brood als feestgeschenk ontvingen, hebben zij het nooit met meer smaak gegeten dan dien avond, toen wij geen geld hadden om brood te koopen. Het opmerkelijkste van alles was dit, dat de vriendelijke bakker een Roomsche Katholieke was, van wien wij nog nooit brood gekocht hadden."

Een paar maanden later, toen het aantal weezen dat verpleegd werd tot 19 was geklommen, onder wie er elf meisjes waren, bleek het aan de goede vrouw van Van 't Lindenhout dat de meisjes nieuwe bovenkleederen behoefden. In dien tijd echter kregen zij maar heel weinig geld in, en het was niet mogelijk om de kleedingsstof die benoodigd was aan te koopen. De beste vrienden van de inrichting waren met deze dringende behoefte onbekend, en Van 't Lindenhout zeide hun er ook niets van, doch hij en zijn echtgenoot droegen de zaak den Heer in het gebed op. Drie dagen lang baden zij, en wachtten op het antwoord des Heeren. Op den avond laat van den derden dag werd er aan de deur gebeld, de meid deed de deur open, en terwijl zij nog met haar hand op de deurknop stond, werd een groot pak door een man die buiten stond naar binnen geworpen, waarna de man snel wegliep. De meid nam het zware pak op en droeg het naar binnen. Toen het geopend werd vond men er een menigte van juist

de kleedingsstof die benoodigd was voor de rokken der meisjes. Bovenop het pak was een papiertje vastgespeld, waarop met potlood geschreven stond: „Van een Onbekende: een Dankoffer aan den Heer voor de arme weezen”. Van 't Lindenhout kwam nooit te weten wie de gever van dat pak kleding was.

Toen het getal weezen tusschen 50 en 70 was, kreeg van 't Lindenhout nog maar altijd kleine sommen ter ondersteuning van zijn liefdearbeid. Het gebeurde zelden dat hij meer dan £ 8 op eens ontving. Van dag tot dag moest hij met de zijnen uit de hand des Heeren leven, en dikwijls wisten zij niet in den voormiddag wat zij des avonds eten zouden. Steeds bleef het hun bede dat de Heer hun altoos nieuwe bewijzen van Zijn zorgende liefde wilde geven, en de zware lasten die hen drukten genadiglijk wilde opheffen. Niet vele dagen daarna werd een geregistreerde brief ontvangen met een banknoot voor £ 85. Van wien dat bedrag kwam dat wist Van 't Lindenhout niet, maar jaarlijks tegen denzelfden tijd ontving hij altijd weer hetzelfde bedrag. Toen hij een zoo groote gift in een som ontvangen mocht, gevoelde Van 't Lindenhout zich met zijn echtgenoot zoo klein dat zij geen woorden konden vinden om God voor Zijn trouwe zorg te danken. „Die op den Heer vertrouwen zijn als de berg Zion die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid”

HOOFDSTUK VIII.

Jan van 't Lindenhout : Verhuizing naar Neerbosch.

Zooals met andere werkzaamheden geschiedt die een klein begin hebben, breidde zich ook het werk van Van 't Lindenhout en zijn echtgenoot ras uit. In het jaar 1866 bleek het al spoedig dat het oude woonhuis te Nijmegen geheel en al te klein was geworden: elk vertrek tot het kleinste toe was door de weezen in beslag genomen. Huisvader en huismoeder begonnen dan ook tot den Heer te bidden om hun een ruimer plaats aan te wijzen, en dezelfde gedachte werd ook in den vriendenkring uitgesproken.

Na drie weken kwam het antwoord op deze gebeden. Op zekeren avond kwamen twee vrienden zeer laat op den dag de Van 't Lindenhouts opzoeken. Zij deelden mede dat zij gekomen waren om een boerenplaats te koopen die onder den hamer zou worden gebracht, en zij voegden erbij dat, indien zij het eigendom voor den prijs konden krijgen dien zij besloten waren aan te bieden, zij overeengekomen waren om een deel van het land aan den Heer af te staan voor het bouwen van een nieuw weeshuis. Nog dienzelfden avond kwamen zij met het verblijdend bericht dat zij eigenaars van

de bedoelde plaats waren geworden, en zij noodigden den heer Van 't Lindenhout uit om het stuk gronds uit te kiezen dat hij het best geschikt beschouwde voor een nieuw tehuis voor weezen.

Van 't Lindenhout kon het goede nieuws haast niet gelooven. Hij was evenwel bij het begin niet geheel overtuigd dat het de wil des Heeren was dat hij op die ligging een nieuwe woning zou gaan optrekken, maar de twee vrienden verzekerden hem dat het hun van den Heer was ingegeven Hem dit dankoffer te bieden, en verklaarden zich gewillig te wachten totdat Van 't Lindenhout de plaats had beschouwd en finaal zou besloten hebben om de gift te aanvaarden al dan niet. Twee dagen later kwamen zij hem met een rijtuig afhalen. Het was een zeer regenachtige dag, en met moeite kon men door modder en slijk zich een weg naar de plek banen. Daar gekomen sloegen de vrienden de oogen naar boven: de zon brak door de wolken heen, en een der vrienden zeide: „Nu zijn wij op de rechte plek, en aan het einde van onzen weg; want voor den geloovige gaat de zon altijd op”. Zij ontblootten hun hoofden, en dankten God dat Hij hun een ligging had aangewezen waar een nieuwe onderneming in het belang der weezen kon worden op touw gezet.

Teen Van 't Lindenhout thuis kwam, liep zijn vrouw hem met een opgeruimd aangezicht tegemoet. „De Heer heeft ons gebed verhoord”, zoo riep zij uit, en deelde toen aan haar man mede hoe tijdens zijn

afwezigheid een gift van £ 41 was ontvangen, met het opschrift erbij: „Een anker voor het nieuwe Huis”. Dit geld was waarschijnlijk verzonden op denzelfden dag waarop de twee vrienden aan Van 't Lindenhout meedeelden dat zij een gedeelte lands aan het weeshuis wilden afstaan. Op zulke wonderlijke wijzen leidt de Heer degenen die op Hem vertrouwen, en die in eenvoudig geloof de leiding van Zijn Heiligen Geest afwachten.

Met het bouwen van het woonhuis, dat bedoeld was om een honderd weezen te huisvesten, werd een aanvang gemaakt zonder dat er eenig plan of teekening werd vervaardigd. Van 't Lindenhout verzocht slechts den Heer in het gebed om hen te leiden, en de metselaars gingen aan het werk. Ook was er geen sterk bouwfonds, terwijl het tegen de beginselen van de inrichting was om geld te leenen. Men ging eenvoudig aan het bouwen, en rekende op den Heer om van tijd tot tijd, wanneer de metselaars hun loon moesten ontvangen, het noodige geld te voorzien. En telkenmale als de Zaterdagavond daar was, was het geld dat benoodigd was ook daar. Op zekeren Zaterdagavond was de kas geheel ledig: er was ook de gansche week niets ontvangen voor het bouwen, en men vreesde dat de bouwlieden nu voor de eerste maal zouden moeten hooren: „Wij hebben geen geld om u ditmaal uw loon te geven”. Maar een halfuur voor den tijd dat de betaling moest geschieden kwam

er een man van een naburig dorp aanloopen, wierp zich bijna uitgeput op den grond neer, en zeide, nadat hij zich het zweet van zijn aangezicht had afgeveegd: „Nu breng ik u een mooie gave voor het nieuwe weeshuis”. En daarmee gaf hij aan Van 't Lindenhout een bedrag van bijna £ 6 dat hij op zijn dorpje had gecollecteerd en dat geheel toereikend was om de ambachtslui hun bescheiden loon te kunnen uitbetalen.

Evenals met het loon van de werklui ging het met den aankoop van de materialen. Op schuld mocht men niet koopen, en derhalve moest het werk ophouden zoodra de materialen verbruikt waren. Op zekeren dag kwam de hoofd-metselaar zeggen, dat er geen steenen meer waren, en was er alles behalve tevreden mee, toen Van 't Lindenhout hem zeide, dat het werk dan maar tijdelijk moest worden gestaakt. Twee dagen lang bleef het bouwwerk stilstaan, terwijl er onophoudelijk met den Heer in het gebed gestreden werd om de noodige hulp in het optrekken van een gebouw tot Zijn eer, en tot zaligheid der weezen. Op den derden dag kwam een vriend aan die naar Zwitserland op een kuiertje was geweest, en die aldaar £ 15 had samengebracht bepaald voor het bouwen van het nieuwe Weeshuis. Deze som werd aangewend tot het koopen van meer steenen en het werk hervatte zijn gewonen gang. Niet lang daarna was de voorraad baksteen weer verstreken. Een vriend kwam met de tijding, dat er

een boot met een lading steenen voor het Weeshuis was aangekomen. Maar die steenen waren nooit door Van 't Lindenhout ontboden, en hij stond op het punt den schipper te laten weten, dat er een fout moet zijn geweest, toen de postjongen aankwam en hem een brief overhandigde met een postwissel voor iets over de £ 16. Zoo kon men terstond de lading steenen koopen met het geld, dat de Heer zoo te rechter tijd hun had toegezonden.

Uiteindelijk stond het gebouw klaar, behalve het dak. De hoofd-metselaar drong er op aan, dat de pannen dadelijk moesten worden ontboden, doch — er was geen geld voorhanden om pannen te koopen. Van 't Lindenhout maakte het hem duidelijk dat het dak wachten moest totdat het geld voorhanden was, maar hierover werd de metselaar ongeduldig. Het regenachtige weder was aan het naderen; het gebouw zou nat worden en bederven; nu mocht men niet langer wachten met het opzetten van het dak. Om hem tevreden te stellen schreef Van 't Lindenhout aan een vriend, in wiens omgeving er veel pannen vervaardigd werden, vragende om een opgaaaf van prijzen. De vriend schreef terug en wilde weten hoeveel pannen benoodigd waren, waarop Van 't Lindenhout antwoordde 5000, en nog eens vroeg om de prijzen. Voor veertien dagen kwam er op dien brief geen antwoord, zoodat Van 't Lindenhout zich begon te verwonderen over de traagheid van zijn

correspondent. Maar den volgenden dag kwam er de schipper van een boot aan, die hem een brief ter hand stelde, waarin hij tot zijn verheuging en beschaming las:

„Waarde Vriend en Broeder in den Heer!

Mijn broeder en ik zenden u 7000 pannen: de rekening is betaald. Verder sluit ik nog in een gift van £ 2-2/ voor de vracht. U Gods besten zegen toewenschende in het bouwen van het nieuwe huis,

De Uwe,
T. T.”

Hoe blijde waren de bidders niet over deze nieuwe verhooring van hun smeekingen. Spoedig werden plannen gemaakt om de pannen naar de bouwplek te vervoeren, en toen alles tegen den avond veilig was afgeleverd, zeide de baas van den wagen:

„Mijnheer kan er gerust een extra footje op geven, want geen enkele pan is gebroken”.

Hierop antwoordde Van 't Lindenhout, dat hij hem wel iets extra's zou geven, doch niet omdat hij de pannen zoo veilig had vervoerd: die veiligheid was aan Gods zorg te danken. Hij verhaalde hem toen, hoe God hun dat geschenk had toegezonden. Er kwam een traan in het oog van den wagendrijver en toen hem een fooi werd aangeboden weigerde hij die te ontvangen, ja, hij bracht later uit zijn zwaar-

verdiende penningen eenige shillings als gift voor de weezen. En zoo werd allengs het nieuwe weeshuis te Neerbosch voltooid, en het was nu alleen noodig om de weezen uit Nijmegen daarheen te vervoeren,

Juist omtrent dezen tijd werd het land bezocht door een epidemie van de gevreesde cholera-ziekte. Een der jongens, die in het oude weeshuis was gehuisvest, werd ook krank en moest met veel zorg worden verpleegd. De Heer bestierde het echter genadiglijk alzoo, dat niet een enkele van de andere weezen door de ziekte werd aangevallen, en dat, gedurende dien tijd van bekommernis, de geldkist nooit geheel ledig werd. Intusschen groeide het aantal kinderen aan, juist ook ten gevolge van de cholera, en het werd bij den dag meer noodig dat men de oude woning zou verlaten. Maar het nieuwe tehuis was nog niet van meubels voorzien, en dag en nacht werd tot den Heer gebeden om toch de middelen te schenken om dat tehuis te meubileeren. Het scheen eerst of geen verhooring van die gebeden zou volgen, doch men hield aan, en weldra werd het geloof der bidders beloond. Een dame stond een deel van haar geld af dat zij voor kleederen had ontvangen, en kocht daarmee 400 bedde-lakens voor het weeshuis. Door het overlijden van een andere aanzienlijke dame, kwam de weesinrichting in het bezit van het grootste gedeelte van haar meubelen. Nog een andere vriendin zond 100 dekens. Aldus werd in al de behoeften

van het nieuwe huis voorzien, en op den 9den Mei 1867 vond de feestelijke intrek plaats.

Nadat Van 't Lindenhout en zijn helpers de nieuwe woning hadden betrokken, begon de geldnood andermaal zwaar op hen te drukken. De cholera was uit het land geweken, en het scheen alsof de harten der menschen minder tot liefdadigheid waren geneigd dan voorheen. Tegen het einde van het jaar 1867 rees de nood zeer hoog, zoodat zij tot aanhoudend gebed gedrongen werden. Op zekeren morgen hield een rijtuig stil voor de deur en een jonge dame stapte er uit en vroeg om den huisvader te zien. Toen Van 't Lindenhout de kamer binnenkwam, reikte zij hem een enveloppe toe, groette, stapte weer in het rijtuig en reed snel weg. Van 't Lindenhout deed de enveloppe open en vond er een banknoot in voor £ 80. Hij kwam nooit te weten wie de milde geefster was, doch beschouwde het bedrag dat hem ter hand werd gesteld als een verhooring van hun gebeden, en als een andere reden om den goeden Vader in alles te vertrouwen en om alles te vragen.

Nu er te Neerbosch een huis voor de weesmeisjes voltooid was, kwam het Van 't Lindenhout in het hart ook een huis voor de jongens op te trekken. Hij was tot de overtuiging gekomen dat het niet wenschelijk is de jongens en meisjes geheel van elkaar te scheiden. De meisjes werden er te sentimenteel door en de jongens veel te ruw. Maar hij

ontving bij den aanvang niet veel bemoediging. Wel gaf hem een vriend een bedrag van 5/6 „voor een Jongens Weeshuis”, maar daarbij bleef het langen tijd. Op zekeren morgen in de maand Juni echter kwam een vriend bij Van 't Lindenhout er op aandringen dat hij een rit met hem naar buiten moest doen. Op die reis kwamen zij een zendingvriend tegen, die zeer verheugd was om Van 't Lindenhout te zien. Hij bracht hem binnen in zijn woning, haalde £ 40 uit zijn beurs, en zeide: „Dit is een gave die God mij in het hart heeft gelegd te geven voor een huis uitsluitend voor verweesde jongens”. Hoe dankbaar was de weesvader niet om deze gave te ontvangen, en het bleek dan ook dat van dien dag af de gaven voor een Jongens Weeshuis snel instroomden, zoodat het huis gebouwd en zonder verder zorg voltooid kon worden.

Niet alleen groote zaken maar ook kleine werden den Heer in den gebede opgedragen. Zoo had bij voorbeeld het weeshuis behoefte aan een groote klok om de etensuren en schooluren aan te kondigen. Er was echter nooit in de kas genoeg geld over, om zulk een klok of bel te koopen, maar ook deze zaak werd den Heer in het gebed voorgelegd. En wat gebeurde? Een van de vrienden van de Inrichting, die in de nabijheid van Haarlem woonde, gaf aan één zijner knechten last om een oude kast op een zekere vendutie te gaan koopen, en gaf hem het nummer van

die kast zooals hij dat in zijn aanteeckenboekje had opgeschreven. De knecht ging naar de verkooping en bood op het nummer hem door zijn heer gegeven, en het werd hem toegeslagen; doch wat was de verbazing van laatstgenoemde toen hij, in plaats van een kast een klok ontving. Bij wien de fout te zoeken, dat wist men niet, maar hier zat nu de man met een klok waaraan hij geen behoefte had. Hij bedacht zich wat ermede te doen, en besloot de klok aan het weeshuis aan te bieden. Met groote vreugde nam Van 't Lindenhout het geschenk aan, en verhaalde aan dien vriend hoe zij juist aan zulk een klok behoefte hadden, en er ook om gebeden hadden. Binnen weinige dagen werd de klok naar Neerbosch gezonden, met nog £ 2-2/ erbij om een paal te koopen waar de klok aan zou kunnen gehangen worden.

Nadat de gebouwen te Neerbosch klaar stonden, werd het Van 't Lindenhout dagelijks meer duidelijk dat er een kleine boerderij aan den gang moest worden gezet. Het geld ontbrak wel, doch deze zaak werd, gelijk alle andere, den Heer in den gebede opgedragen. Een vriend uit Rotterdam kwam eens de Van 't Lindenhouts bezoeken, en terwijl zij aan het wandelen waren deelde hij aan den huisvader mee dat hij den geheelen nacht niet had kunnen slapen, maar steeds bezig was met de gedachte dat er een boerderij in verband met de inrichting te